

Cilt : 8

Haziran — 1948

Sayı : 92

DÜZELTME

Geçen sayıdaki "Emekli Öğretmene Dair" adlı makalede üçüncü satırdaki çalışmaların "çalışanların", sekizinci satırdaki vakıf "vakf", yirmi altıncı satırdaki pürüzsüz "pürüzsüz", kırk beşinci satırdaki bulunmasından "bulunmamasından", altıncı satırdaki ferağatla vakfetmiştir "ferağatla hayatını vakfetmiştir", sekseninci satırda mevcuda "mevzuda", seksen altıncı satırda arivisme "arivisme", olacaktır. Düzeltiriz.

Geçen sayımızda "İzdirap" adlı kıt'anın üçüncü mısraı tertipte unutulduğundan, kıt'ayı aynen yazıyor ve özür diliyoruz:

İzdirap

*İnsanla doğar, sonra olur insana düşman,
Gölgenle yürür yan yana mağrur, mütehakim.
Rüya gibi bir lahza huzur, neş'e, şetaret,
Ömrünce fakat ömrüne kahirliği hâkim.*

İÇİNDEKİLER

Sosyoloji ve psikolojide haysiyet ve şeref meselesi

Nurettin Atasoygil

Bugünün şiir anlayışı

F. Salim Özyurt

Faziletsiz selâhiyetler

C. Sena Ongun

Hey oğlum (Şiir)

F. Salim Özyurt

Halk şairleri gecesi

Celâl Çumralı

19 Mayıs 1919 (Şiir)

M. İsa Karaca

Ayrılış (Şiir)

M. İsa Karaca

Çerkez Beyinin pilâni

Âdem Gürçağlıyan

Güneş lekeleri

Fazıl Arısoy

Hayat (Şiir)

M. Güzeloglu

Yaz geceleri (Şiir)

Kemalettin Koç

Çarşamba ve san'at

Kemal Giritli

Gelmedin (Şiir)

F. A.

Halkevi haberleri

* * *

Gelecek sayıda çıkacak başlı yazılar :

Çerçiveler

R. Necdet Evrimir

Yeşil Kiresuna bir bakış

M. İsa Karaca

Kafa tasının sesleniş

Celâl Çumralı

Çocuk ruhu

F. Atabek

Sosyoloji ve Psikolojide Haysiyet ve Şeref meselesi

Yazan : Nurettin Atasoygil

Haysiyet ve şeref kalimleri mefhum itibarile basit göründükleri nisbette geniş kategorileri şumulü içine alırlar. Bu sebepten dolayı her şeyden evvel, bu tabirlerin ihtiva ettiği maddeleri belirtmek icabeder. Bunlar birer kıymet hükümleri olduğu için muhtelif cemiyet ve telekkilere göre mana kazanırlar. Bir Türk cemiyetinin bu kelimelere verdiği mana ile, Arap, Acem, Fransız, İngiliz ve Afrikanın Kongo bölgesinde yaşayan medeniyetçe geri olan bir topluluğın, bu kelimelere verdikleri mana ve kafalarında bu hususta teşekkül eden mefhumlar ya yekdiğerlerine tamamen zıt veya muhtelifdir. Bununla beraber aralarında birbirine yaklaşan hükümleri göz önüne almak suretile umumi bir tarif yapmağa gayret edersek şöyle ifade edebiliriz :

İçinde bulunduğu cemiyetin ahlâk ve anane prensiplerine uygun olmak üzere bir insanın mensup olduğu ailesinin manevî kıymeti, kendi kültürel ve ahlâkî seviyesinin şahsiyetile birlikte muayyen bir âhenk teşkil etmesi keyfiyetine şeref ve haysiyet diyebiliriz. Fakat, yukarıda zikredildiği gibi bu tarif belki de hiç bir zaman tam ve mükemmel olmayacaktır. Bir adam hakkında : (Bu herif şerefsizin birisidir.) Filân kinseden bahsederlerken : (Ondan her şey beklenebilir; çünkü haysiyet denilen şeyden haberi yok ki) derler.

Benim düşünce ve kanaatlarıma göre, şerefli olan bir fert bir başkası-

na nazaran hiç de şerefli değildir. Şeref ve haysiyet mefhumları aynı zamanda ahlâk prensipleri ve hükümleri sarayının hücreleri olması dolayısıyla yukarıdaki iddiayı teyit eder. Çünkü; esas itibarile ahlâk da cemiyetlerin bünyesine göre kıymet kazanır. Meselâ, Alman cemiyetinde bir delikanlı yeni tanıdığı kız arkadaşına evine kadar refakat etmesi, kızın ailesi için bir şeref addedildiği halde bizim cemiyetimiz için tamamilen aksidir. Bu hususta bazı romanlardan da misal alabiliriz. Reşat Nuri'nin Çalı Kuşu'nda Feride, Kâmuran ile tam evlenecekleri gün, Feride akşam üzeri köşkün bahçesinde gezerken çarşafı bir kadının gelip Feride'ye, Kâmuran'ın İsviçre seyyehatinde tanıdığı sarışın kadın hakkında ifşaatta bulunması, ona; aynı zamanda bir de mektup vermesi, Feride'nin şerefini sarstı. Bunun üzerine hiç kimseye görünmeden köşkten çıkıp gitti ve uzun zaman Anadolu'nun kuytu köşelerinde çile çekti. Yine aynı muharririn Damga'sında: İffet'e karşı ev sahiplerinin hareketi bize İffet'in haysiyetsiz olduğunu tebarüz ettiriyor. Buna dair daha birçok misallerde bu neviden kıymet hükümlerine tesadüf edilebilir. Netice itibarile bir insanın şerefli olması için, baş tarafta ileri sürülen şartları ihtiva etmekle beraber şahsiyetinin de tam olarak teşekkül etmiş olması icabeder. Ancak o zaman bir insana şerefli ve haysiyetli hükmü verilebilir.

BUGÜNÜN ŞİİR ANLAYIŞI

Fahri Salim ÖZYURT

Edebiyattaki ifade şekillerinin :

1 - Nesir.

2 - Nazım.

3 - Serbest Nazımdan ibaret olduğu bilinen bir gerçektir. Bunlardan konumuz olan "ŞİİR", Nazım şekilleriyle ifade edilen en zor bir edebi çeşittir.

Bir çok tarif ve izahlara mazhar olan Şiir gerçekten bedii heyecanların terennümünden başka bir şey değildir. Ne yazık ki hiç bir devirde bugünkü kadar her eli kalem tutanın malı olmamıştır. Gördüğü itibar nisbetinde gerçek manası hazmedilememiştir.

Serbest Veznin moda halini aldığı yine bu devirde (Bilhassa bizde) Gerçek Şiiri yaratanlarımız yok değil, bilakis çoktur. Buna rağmen, Serbest Nazımla neşriyat alanımıza atılan Şiirlerde, bir kat daha çoktur.

Şunu peşin olarak kaydedelim ki; Şiir, bir kalıba muhtaçtır. Bunun adı da: Vezin ve kafiye. Ehemmiyetini tebaruz ettirmek için, Çınaraltı Mecmuasının ikinci sayısında Yusuf Ziya Ortaç'ın yazdığı şu satırları ayırmakta fayda görüyorum:

1- Evet, Şiir Vezin ve Kafiye değildir. Amma, derhal ilâve edelimki; Vezinsizlik ve Kafiyesizlikte değildir.

2 - Nazım Hikmet'in Rusya'dan getirdiği Vezinsiz Şiir, bir Edebiyatın değil, bir ideolojinin sesidir. Biz, Moskova sokaklarının propaganda nârasını yenilik diye Türk Şiirine soktuk. "

Bu iki madde halindeki mütalâanın neyi ifadelendirdiğini tefsire eminim ki ihtiyaç yoktur. Birinci maddenin, Gerçek Şiiri tatmış bulunanlara edebî bir ders olacağına da hiç şüphe etmiyorum.

Bugünün Şiir anlayışında hakim bir rol oynayan konu: Aşk ve Tabiatıdır. Nerede o " VATAN AŞKI " nı terannüm eden Şiirler? Bir Vatan hasret ve sevgisini terannüm edecek olan şairin, Vezin ve Kafiye'den ayrılacağına asla inanmam. Bu yüzdendir ki; konular, aşk tabiat veya ihtirasın çerçevesinden dışarıya çıkamamaktadır. Şunu unutmadan söyleyeyimki; Yurdu ve Milleti anlatan Şiirlerimize en çok muhtaç olanlar, yavrularımızdır.

Psikolojik ve Sosyal konuları terennüm, elbetteki elzemdir. Fakat bunlarında bir had-di vardır.

Şahsî kanaatimce bu günün Şiir anlayışı muayyen bir İstasyonda stop etmiştir. (Her bakımdan.)

Hülasa :

Vezne, Kafiye, o lâhuti Şiir musikisine bürünmemiş olan (en güzel dahi olsalar) Şiirlerin ömürleri çok azdır. Onlar, birer edebi Nesirden farksızdırlar. Zaten, Nesir okuduğumuz da " ŞİİR GİBİ BİR NESİR. " deriz. Fakat; güzel bir Şiir okuduğumuzda muhakkak ki " NESİR GİBİ BİR ŞİİR " demeyiz...

Genç Nesilden, Şiir vadisindeki anlayışın düzeltilmesini ümit dolu yüreklerle bekliyoruz.

Faziletsiz Selâhiyetler

Cemil Sena ONGUN

İnsanın en gerçek fazileti, ihtiraslarını tatmin edebilecek bir iktidara malik olduğu zaman kendini idare etmeyi bilmesindedir. Zenginlik, güzellik, şöhret ve nüfuz gibi bütün insanların peşinde koştukları niyetler, bunları kullanmayı bilmiyenler için bir âfet ve felaketten başka bir şey değildirler. Zira, bunların etraflarında kendilerinden faydalanmak isteyen açık göz bir zümre peyda olur ki, ze'âları ile, dalkavuklukları ile, fedakârlık ve sadakat şeklinde gözükken sinsi ve mukaddesat tanımayan şaklabanlıkları ile efendilerini serhoş eder; cemiyeti göremeyecek ve hattâ kendilerinin kudretlerine kaynaklık yapan en gerçek meziyet ve amilleri anlayamayacak bir hale getirirler. Bu suretle, kendilerinde başlayan yegânelik duygusu, üstünlük duygusu, herkesi ve her şeyi küçük görmeye, her çeşit saadet ve nimeti ancak kendilerinin hakkı zannetmelerine sebep olur ve neticede, milletin haklarını çalan ve milleti hiçe sayan bu zümrenin açıcıları, uşakları, seyisleri, kâtipleri... de ayrı bir nüfuz kazanırlar. Bu halin yurttaşlarda yaratacağı his, ümitsizlik ve kendilerini idare edenlere karşı saygısızlık ve nefretten başka bir şey de olamaz. Bunun en büyük zararı, doğru ve iyi işlerle, doğru ve iyi insanların dirayet ve faziletinden de şüphe etmeye alış-

tırmasıdır. Zira, Tanrının kendilerine verdiği büyük kabiliyetlerle iyi talii, kullanmayı bilmiyenlerin, kendilerini tatmin edecek insanlara ihtiyacı vardır; bu sebepten onlar, maiyetlerinde ancak şahsen itimat edebildikleri ve ihtiraslarını tatmin hususunda kendilerine yardım edebilecek olan uşak ruhlu insanlara iş verir ve kendi nüfuzlarının devamında, bu adamları bir vasıta gibi kullanırlar. Böylece vücuda gelen kılıklar yer değiştirir dururlar. Bu hadiseye alışmış olan milletlerde zaruri olarak manevi bir çöküntü ve kuruntu ile büyüklerine karşı itimat etmemek itiyadını alır. Ve tesellisiz şairin dediği gibi :

Biz bu meydanın nice çabık süvarin görmüşüz!

mısraın delâlet ettiği manâda bulurlar.

En gerçek ve en ahlâksal büyüklüğümüz, imkânları kendi ihtiraslarımıza âlet etmekte değil, belki kendi irademizi disiplin altına alarak, malik olduğumuz kuvvetleri iyiliğe sarf edebilmekte saklıdır. Fertlerin, milletlerin ve insanlığın kendilerine minnettar olduğu kimseler, kaprislerine gem urmaya bilenlerdir. Yüzyıllardan beri binlerce ahlâkçı ve feylezof, gerçek saadetin kaynağını öğretmeye çalıştılar ve hattâ kendi hayatlarının sabır, kanaat ve feragat dolu yüceliğiyle de örnek oldular.

Buna rağmen hükümdarlardan baş-

layarak en küçük selâhiyet erbabına kadar hemen pek çok insanlar, kendi iktidarlari nisbetinde aç ruhlarını doyurmaya çalıştılar. Cemiyette sınıf farklarını ve kinlerini yaratan, bu doymak bilmez insanların israfları, sefahatları, haksızlıkları ve bunlar yetişmiyormuş gibi bir de, ekmek ve saadetlerini çaldıkları için fakir kalan yurttaşlarını âdi ve aşağı gören mağrur ve küstah halleridir.

Cemiyetlerin büyük haksızlıklar karşısında tepki yapmaları kolay değildir. Buna rağmen azar azar biriken hoşnutsuzluklar, dedikodular ve şikâyetlerin bir gün büyük ihtilâllere, suikastlere sebep olduğunu da tarih göstermektedir. Gününü gün yapmak isteyen ve kendi soyları için uzak bir istikbale kadar muazzam servet ve makamlar hazırlamak isteyenlerden çoğunun akıbeti feci olmuştur. Tarih bu çeşit insanlara karşı yapılan saldırılarla doludur. Buna birtek misal vermeyi yeter bulalım :

İngiliz filozoflarından olup tecribi felsefenin babası sayılan **F. Bacon** (1560—1627) adli, siyasi ve felsefi bir çok eserler yazmış ve kraliçe Elisabeth ki birinci İsaqne'in büyük himaye ve teveccühünü kazanmıştı. Yurdunda ve Avrupa aleminde kazandığı ilmi şöhret kendisini yüz İngiliz lirası maaşla kralın özel müşaviri yapmış ve her sene bir derece daha yükselterek başbakan olmasına hizmet etmişti. (1618) kendinden sonraki asırların bilim ve felsefe zihniyetini değiştirmiş olan bu büyük adam, çevresinde doğan ihtiraslardan kendini kurtaramadı. O vakitler, İngilterede hükümdarların ve büyük

makam erbabının bazı hediyeler, rüşvetler, ticari entrikalarla zenginleştiği ve bu maddi fedakârlıklara katlananların da her çeşit meşru olmıyan arzuları yerine getirildiği görülmüyordu. **Bacon**, gerek filozof ve bilgin ve gerek devlet adamı sıfatıyla asının en yüksek saygı ve makamını kazandığı halde kralın teveccühünü muhafaza edebilmek ve ihtimal minnettarlığının maddi bir karşılığını ödemek için selâhiyetini fena yollarda kullandı. Böylece hem kendisinin ve hem de kralın hazinesini doldurmayı temin eden gayri meşru imtiyazlar ve tekellerle piyasa oyunlarına müsaade etti. Yüzyıllardan beri uyanık olan İngiliz milleti, bu olay karşısında haklı olarak öfkelenildi. 1621 de yeniden toplanmış olan avam ve lordlar kamarası **Bacon**'u sorguya çekti. Kralın şahsını korumak, ve her çeşit münakaşanın önüne geçmek maksadıyla ve esasen saklanması imkân bulunmıyan sefil hareketini itiraf eden **Bacon** kendisini müdafa etmedi ve isnadları aynen kabul etti. Bunun üzerine 3 Mayıs 1621 de verilen bir hükümle keudisi (40) bin isterling ödemesine ve Londra kalesinde bapis olma mahkûm edildi.

Voltaire, başka bir zat için söylenmiş olan bir sözü **Bacon** için kullanarak : « O kadar çok büyük adamdı ki, kötülüklerini görmek imkânını bulamadım ! » dersede, ne bütün selâhiyet sahipleri bu kadar büyüktür. ve ne de bu derecede büyük olan insanlar **Bacon**'un sefil durumuna düşmemişlerdir.

Tanrının bir lutfu olarak verdiği büyük kabiliyetleri milletin ve insan-

“Hey Oğlum ! ,”

Babamın Vasiyeti

Deden ömrü boyunca “VATAN, AH VATAN ! ,” dedi
Sende onun bir bahadır torunusun hey oğlum !
Mubarektir, mukaddestir altında “YATAN ,” dedi.
Korkma şehit kefenini gey oğlum !
Bu Ülkeyi zalimlere bırakamaz şanımlar,
Onu candan aziz bilip “SEV” oğlum !
Ne günedir iyi belle kanımız,
Bize bundan başka yoktur “EV” oğlum !.
Senden sonra gelenlerde gülmeli,
Aldığını onlara da “SAT” oğlum !.
Gerekirse vatan için ölmeli,
Tarihine yine Tarih “KAT” oğlum !.

Faik Salim ÖZYURT

lığının iyiliğine sarf edemiyenlerin ikinci bir kötülüğü de yaptıkları fenalığın mes'uliyetini paylaşmak ve heveslerini daha emniyetle tatmin edebilmek için bir nevi şirket yaratmalarıdır. Bunlardan birine dokunmak şirketin bütün âzâlarını teşhir etmek ve menfaatlarını altüst etmek demek olduğundan bunlar yekdiğerini affetmeye ve kusurlarını görmemeye mecbur olurlar. Bu dayanışma milleti mahvetmeye kadar devam edebilir ve böyle bir hal karşısında ? keselerini dolduranların ecnebi memleketlerine kaçıp gittikleri görülür. siyasi ve resmi kudrete sahip olanların bu hareketleri, evvelâ kendilerine itimat etmemelerinden, sonra makam ve selâhiyetlerini tarihi ve asil hizmetlerinin tabii bir neticesi gibi görmemelerinden ve bir gün uğrayabilecekleri her hangi bir sukut karşı-

sında, dünyanın her hangi bir köşesine çekilerek emniyet ve konfor içinde yaşamayı sağlamak endişesinden doğmaktadır. Fakat bu gaye, doymak bilmiyen bir açlıktır ki, istikametini daima değiştirerek yurda ihanet şeklini bile alabilir.

Gerçekten büyük olanlar, selâhiyet ve nüfuzlarını yalnız kendi hizmetlerinin tabii ve siyasi bir hakkı değil, aynı zamanda milletin minnet ve itimatının bir mükafatı olduğunu takdir ederek feragatle çalışmayı, bu itimatın devamında bir vasıta olarak görebilenlerdir. Ancak böyle büyüklerin sayısı artıktıkça ki, gençlik en ideal örnekleri bulmuş, millet kadar da insanlık fani ve yıkıcı kaprislerin oynacağı olmaktan kurtulmuş olur.

HALK ŞAIRLERİ GECESİ

Celâl Çumralı

Samsun ötedenberi tütüncülük üzerine müesses bir iş ve ticaret şehri olarak hatıra gelmekte, manevî kıymetlere ehemmiyet vermediği, fikri ve ruhi çabalara arka çevirdiği kanaati aydınlar arasında bile zaman zaman söz gelişi edilmektedir. Hiç şüphe yok ki böyle bir durum medeni bir şehir için yüz karası sayılamazsa da en az bir gerilik telakki edilebileceğinden üzüntü duymamak mümkün değildir. Lâkin bu üzüntü yersizdir. Çünkü;

Yüzyılımızın maddi ve buhranlı bir çağ olduğunu hatırlarsak maddecilik damgasını sadece güzel Samsun'umuza vurmakta haksızlık gösterdiğimizi derhal kabul etmek zorunda kalırız. Zira geçim kaygusu gibi maddi endişeler karadenizin incisiyle beraber yurdumuzu, dünyamızı saran koyu sis yığını halini almış, insanların çoğu kalp ve kafalarından önce "Mide,, lerini düşünmek sevki tabiisiyle hayat mücadelesine atılmış, manevî kıymetlere : "Boş söz karın doyurmaz!,, diyecek kadar zavallı ve bitkin bir duruma düşmüştür.

Bununla beraber Türk sanat şuuru; sanat severliği bütün maddi zorluklara rağmen fikir ve his değerlerine bağlı kalmış, güzel sanatların kara gün dostu olmuş, ideâlizmi materyalizme tercih edeceğini zaman zaman ifadeden insani ve medeni zevk duymuştur.

Maddi buhranın bir sonucu da : bu günü, dünün kuvvetli ruh bağlarından koparıp atması, düne karşı top yekûn savaş açması, yani manevî çöküşü sevmesi ve benimsemesidir. Maddi gürüş edebiyata da tesirini göstermiş, edebiyatı günün kaygularıyla, kaba oluşlarıyla uğraşan, oluşun akışından başka bir varlık tanımayan bir nevi haline gelmesine çalışmış, milleti tarihinden edebiyatı milletinden ayırmak yolunda türlü türlü gizli silâhlar icat etmiştir.

İşte edebî oluşları bu zaviyeden (açıdan) görmeye çalışırsak her halde Türk edebî varlığına fena not vermek mümkün olamayacaktır. Münhasıran Samsun'da üç yıl içinde edebiyata, tarihe, hukuka, iktisada dair eserlerin kemiyet ve keyfiyeti bakımından değerleri yukarıda işaret olunan endişe ve kanaati sarsacak derecede kuvvetli bir delildir.

Eser deyince hatıra yalnız kitap gelemeyeceği için biz bu yazımızda : maddi görüşü kendi çapında baltalayıcı bir manâ taşıdığına inandığımız bir "gece,, den, Samsun Lisesi Edebiyat (A) bölümünün 8/Mayıs/1948 Cumartesi akşamı Samsun Halkevinde tertip ettikleri (Halk Şairleri Gecesi) nden bahsedeceğiz.

1948 yılı içinde, dünyamızın en bahranlı bir zamanında, öğrenim ha-

hayatının bir öğrenci için en önemli bir devresinde, şahsî menfaat duygusundan sıyrılarak, günlerce uğraşmak suretiyle, Türk tarihinin zengin kaynaklarından olan halk şairlerinden şiirler okumak, efe türkülerini, cenk türkülerini söylemek, milli oyunlar oynamak küçümsenecek bir başarı değildir. Liseden ayrılma, yüksek öğrenime veya hayata geçme arefesinde halk şiiri kanaliyle milli varlığımızdan seslenmelerinde gururumuzu okşayan bir gerçekte şudur : Gençlik milli varlığın değerini tamamen idrak etmiştir. Biz bu gerçekten şüphe etmiyoruz. Şüphe edenlerin ve bu geceyi top yekûn küçümseyenlerin -mevcudiyetleri halinde - en az medeni ve milli ilgilerinden şüphelenmek hakkımızdır.

Fakat böyle bir sonuca varmaya imkân yoktur. Çünkü üç yıl'dan beri (daha öncesini ben bilmiyorum) Samsun Halkevi bu derece kalabalık ve samimi bir gece yaşamamıştır. Elektriklerin temsile başlamadan çok önce sönmeye ve teknik sebepten dolayı yanmasına da imkân olmadığının bildirilmesine rağmen salon hınca hınç domuş, öğrencilerin ümidi asla kırılmamış, karanlıktan aydınlığa çıkmanın hünerini göstermek için şevkleri artmış ve geceye böyle mesut bir hava içinde Halkevi Başkanının nazik sözleriyle başlamıştır.

Öğrencilerden Şahabettin Atikol sakin ve munis bir edâ ile Halk Şairlerinin ve Halk Şiirinin önemini belirtmiş, arkadaşlarının tabii bir dekor içinde, dini ve Lâdini Halk Şairlerini tarihî kostümleriyle bir perdelik tablo halinde temsil edeceklerini müjdeledikten sonra perde açılmıştır.

DEKOR :

Perde açılınca gözlerimize bir bahar yeşilliği doldu. Arka plânda ağaçlıklı bir dere.. Sessiz akıp gidiyor.. Zemin bir kır köşesi.. Her şey canlı : ne otlar yeşil kağıttan ne de çiçekler mumdan.. Sol ön plânda bir çeşme hem de suyu akmakta ve işte bir köylü dilberi testisini dolduruyor.. doldurdu bile.. "suya giden alı gelin,, gibi.. Salına salına dönüyor evine.. Gençlere tiyatro tekniği de öğretilmiş: seyircilerin ilgisini çekmek için bir "serap,, yaratmanın lüzumunu hissetmişler.

PROLOG:

Köylü dilberi testisini doldurup evine yolları yollanmaz, ara vermeden sahneye Hâkan ve maiyeti giriyorlar. Birbirlerine hitap edişlerinden anlıyoruz ki bu şahıslardan birincisi (Edebiyat Tarihi), ikincisi (Münekkîd), üçüncüsü (Zaman), dördüncüsü (Haberci) dir.

Edebiyat Tarihi - Doğrusu bizi çok güzel yere getirdin zaman.

Münekkîd - Zaman dostumuz her işin zamanını çok iyi bildikleri gibi yerini de seçmekte isabet gösterdikler.. Kendilerine teşekkür ederim.

Zaman - Yüce Hâkanımız Edebiyat tarihinin ve aziz dostumuz münekkîdin iltifatları beni son derece mütehassis etti. Tabiatın bu güzel köşesinde unutulmaz bir gün yaşamamızı dilerim.

Edebiyat Tarihi : Tabiatın baharı ne kadar güzel olursa olsun geçicidir, bir gün bütün bu yeşillikler solar, dereler kurur, kuşlar ölmez olur.. Ben geçici olmayan, asla solmayan, asla susmayan bir bahar havası teneffüs etmek istiyorum.

Münekkid : Yüce Hâkanımızın içinde yaşamak istediği bahar, Güzel San'at-
lardan başka ne olabilir? Güzel San'
atlar öyle bir bahardır ki onun rengi
daima yeşil. onun kokosu daima nefis,
onun sesi daima canlı kalır. İnsanog-
lunun baharı olan Güzel San'atlar ta-
biatin baharından daha ömürlü ve
daha güzeldir! ve ey Zaman bu ölüm-
süz bahardan bize ses duyur, ışık ver,
bize fani insanın ebedi yönünü göster!

Konuşma bu minval üzere devam
ediyor ve nihayet haberci en çevik bir
hareketle kulis arasına geçerek; bağı
taşı, gözü yaşlı Yunus Emre.. Yunus
Emre diye sesleniyor. Yunus Emre
bir saniye sonra Hâkanın huzuruna
çıkıyor, ve yanık bir edâ ile, vecde
gelerek okuyor :

Dolap niçin inilersin
Derdim vardır inilerim
.....
.....

Cümlesi huşû içersinde dinliyorlar.
Yunus Emre gölge-şahıs gibi geçip
gidiyor. Edebiyat Tarihi, Münekkidi,
Zaman, Yunus Emrenin değerini be-
lirten veciz bir muhavere de bulunuyor-
lar, bir ilâhisini de dinlemeyi arzu
ediyorlar, ilâhici geliyor ve " Ben
Yunusu Bıçareyim ,, ilâhisini okuyor.
Böylece 13 ncü asırdan zamanımıza
kadar devam olunuyor. Şairleri taktim
ediş, oyun ve türkülere geçişteki tabii-
lik derhal seyircilerin ilgi ve taktirini
ilk şairden itibaren kazanmaya amil
olmuştur.

Takdim olunan Halk Şairleri :

Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Ha-
cı Bayramı Veli, Pir Sultan Abdal,
Karacaoğlan, Âşık, Âşık Ömer, Dertli,

Köroğlu, Emrah, Kâtibi, Gevheri, Ge-
dai, Dadaloğlu. Bu çağlarda şüphesiz
değerli başka şairlerde vardı, fakat
zamanın darlığı mülahazasıyla böyle
bir seçme yapıldığı aşikârdır.

Temsil edenler : Edebiyat Tarihi-
ni Mustafa Güzeloglu, Zamanı Zekâi
Emirlioğlu, Münekkidi Turgut Akpınar,
Haberci Yılmaz Erönder ve Halk
Şairlerini: Hüseyin Ak, İsmail Bilir,
Osman Birinci, Nihat Kahraman, M.
Ali Özkesen, Abdülkadir Eroğlu, Hü-
samettin Çelebi, Kemal Öncüler, Kadir
Aydoğan, Şahabettin Atikol temsil et-
mişler, en seçkin şiirlerini okumuşlar-
dır.

Ses ve jestler : Tasavvufi şiirler
daha yanık, nefes ve ilâhi edâsiyle;
aşk, tabiat ve cenk şiirleri manâ ve
mahiyetlerine göre, canlı, kıvrak bir
sesle okunmuştur. Lüzumsuz el ve kol
hareketleri yapılmamıştır. Jestlerin sa-
deliği ve zerafeti şiirlerin ezberlenmiş
hissini vermemiştir.

Mâniler : Geceye monoton bir ha-
va vermamak için Karacaoğlan'dan
sonra Feriha Karakoç, Lemiye Bumin,
Fahriye Eminoglu, Ayten Aydınol,
Handan Süller Türk kadınının tarihi
kostümelerini giymiş oldukları halde,
ellerinde çiçekle süslenmiş bir sepetle
sahneye girerek, sepetin içindeki nu-
maralı kâğıtlardan almalarını Hâkan
ve maiyetinden rica etmişler, çekilen
numaraya göre en sade ve lâtif bir
ses ve edâ ile mânilerini teker teker
okumuşlardır. Bu sayılar daha önce
seyircilere de dağıtıldığı için Teyyare
piyngosunun heyecanını andıran bir
ilgi ve sevinçle, elinde sayısı olan
mâniiyi sabırsızlıkla beklemiş, mânile-
rin okunuşu böylece seyircilerin neşe-
sini kat kat arttırmıştır.

Oyunlar : Ar kolundan Fazlı ve
Nejat'ın sazla geceye refakatleri genç-
lerin Milli oyunlarına şevk heyecan
vermiş, oyunların tekrarlanması yüz-
lerce seyircinin alkış tufaniyle tekrar-
lanmıştır.

Türküler : Mâniler okuyan genç-
lerin koro halindeki türküleri, Yunus
Emre'nin ilâhisi, Karacaoğlan'ın Elif
türküsü, Köroğlu'nun, Genç Osman'ın
cenk ve efe türküleri Milli Musikinin
heyecanını yaşatmıştır.

Tablolar : Karacaoğlan'ın (oğlan-
-kız) muhavereli şiiri; Abdülkadir Eroğ-
lu ile Ayten Aydınol ve Kağızmanlı
Hıfzı'nın ağıtı; Adnan Darendeliler
ile Feriha Karakoç tarafından özel
toblo halinde başarıyla belirtilmiştir.

Kostümler : Mutasavvif Halk Şa-
irleri derviş ve diğerleri Zeybek-Efe
kıyafetiyle görünmüşlerdir.

Makyaj : Şairlere sıfatlarına göre
makyaj yapılmıştır. Kostüm tedarikinde
ve makyaj'ın ve dekorların yapılma-
sında Halkevinin çalışkan idare me-
muru **Recep Öğüt'ün** ilgisini ve gay-
retini takdir ederken şu ciheti de be-
lirtmek isteriz ki gençler kostüm ve
makyajı tamamen benimsemiş ve asla
sun'ilik ve yapmacık hissini verme-
mişlerdir.

Sonuç : Şiir, musiki ve oyun (Halk
Şairleri Gecesi) nde birbirini tamam
layan üç bedii kıymet olarak başarıyla
mezc edilerek yaşatılmıştır. Güzel
Sanatlar sevgisini kül halinde öğren-
cilerine aşılayan, Milli Şiirin, Milli
Sesin, Milli Oyunun zevkini ve heye-
canını öğrencilerine duyuran, Samsun
Lisesi Edebiyat Öğretmeni Mütayem-
men Başol'u tebrik ederken Milli gu-

19 Mayıs 1919

Falk Sallm Özyurt'a

Çalkalanır yer gök, tarih dize gelir,
Biz Oğuz Boyları Türküz, Türk oğlu Türk,
Bu yurda göz koyan, azapla can verir,
Biz Oğuz Boyları Türküz, Türk oğlu Türk.

Bütün Türk milleti, Türklüğe taparız,
Hürriyet uğrunda, şana şan katarız..
İhtilâl yaratır, inkılâp yaparız,
Biz Oğuz Boyları Türküz, Türk oğlu Türk.

19 Mayıs ki, Türklüğün şanıdır..
Bu gün Türk oğlunun en mutlu anıdır..
Türk: yurdun kölesi, yurt onun canıdır..
Biz Oğuz Boyları Türküz, Türk oğlu Türk.

A Y R I L I Ş

Ay ışığı altında, göz yaşarımla yıkandım..
anarak bir vefasızı..
Boş kalan kollarımdan, yalnızlığı anladım.
duydum büyük bir sızı..
Ümit benim tesellim, o; hayat membaimdi,
sevişirdik mehapta..
Aşkı terennüm eden dudaklarım kurudu..
yalnız kaldım hayatta.

M. İsa KARACA

rurun sevinci içersindeyim. Bu sevinç
gençlerin gelecekte Yurdumuzda ha-
yırlı başarılar kazanacağı ümidini ya-
şattığı için geçici ve sönük değildir.
Gecenin hazırlanmasında sürekli ve
sıcak ilgisine şahit olduğumuz Halkevi
Dil-Edebiyat Kolu Başkanı Nurettin
Atasoygil'e ve gençlere başarıları için
her türlü imkânı sağlayan Halkevinin
mümtaz Başkanı Ali Sırrı Günday'a
Samsun adına teşekkür eder, Lisemi-
zin gelecek yıllar daha üstün başarılar
sağlamasını candan dileriz.

Çerkez Beyinin Plânı

(Geçen sayıdan devam)

Yazan : Âdem GÜRÇAĞLIYAN

Çubuklu'ya geldiklerinin haftası idi, Bey Haptuk'a bir kart yazdı : « Oğlum karın bir çocukluk yapmış, bir kereye mahsus olmak üzere affet onu, gel karını al » dedi .

Haptuk kartı aldı, okudu, kendi kendine: « kaç para eder, iş işden geçti diyerek halası Gephan'ın oturduğu masaya doğru fırlattı . Kart bir müddet masanın üstünde seyrettikten sonra yere düştü. Aldı, halası da okudu. Sonra Haptuk'a dönerek :

- İş işden geçti deme, bütün gece Zennesim diye sayıkhıyorsun, karın hakikaten güzel bir kadın, muhakkak pişman oldu, git hemen al dedi . Göğsü üstünde birbirine kavuşturduğu kollariyle kalbini tazyik ederek, pencereden, Boğazın şakrak sularını seyre dalmış olan Haptuk birden içeriye döndü :

- Nekadar sevsem, dünya güzeli olsa gidemem halacığım, beni terkedip kaçan bir kadının peşine düşmem, dedi, ayağını döşemeye vurdu.

Gephan ısrar etti .

- Sen karı koca olarak yaşayanların hepsini mes'ud mu sanıyorsun, dedi, tam, saadet binde bir kişiye bile nasip değildir. Aynı yaşadığınız şu günler beraber geçirdiğiniz günlerden daha mı iyi ? Aslını ararsan hayat biraz da ıstıraptır. İnsanların çoğu bunu bildikleri için feragat sahibidirler. Kurulmuş yuva bir duman yüzünden bozulmasın git karını al .

Haptuk tek kelime söyleyecek vaziyette değildi. Yanık bağırını Boğazın rüzgârına vermiş, zonklayan başını pencerenin pervazına dayamış, gözleri yarı kapalı bir müddet öylece kaldı. Düşündü, düşündü, hulyalara daldı; sonra sendeleyerek ayağa kalktı:

- Çok fenalaştım, halacığım, Boğaza bir gezinti yapacağım, belki biraz açılırım, dedi. Yeni elbiselerini giydi, kendisine çekidüzen verdi, bir motöre atladı. Niyeti, Boğazın son

noktasına kadar gitmekti. Motör yunus balığı gibi sulara dala çıka ilerlerken Haptuk, göğsünü kabartıp indirerek tuzlu ve serin deniz havası ile ciğerlerini yıkayıp temizliyordu. Kızkulesi hizalarına gelince başının ağrısının hafiflediğini, kalbinin biraz ferahladığını hissetti. Yavaş yavaş fikri değişiyordu; Boğazın son noktasına kadar gidip de ne yapacaktı. Deniz yoluyla Canikten yeni gelmişti. Çubuklu görününce bu fikirden tamamen vazgeçti. Fakat Çubuklu'ya inip inmeme hususunda da bir türlü karar veremiyor, nefsile mücadele edip duruyordu. Nihayet Boğazın bu köşesini de yakından görü. ege karar verdi.

Motorcuya seslendi :

- Çubuklu'da ineceğim.

İndi, fakat kıyıya ayak basınca zihni bulandı. Yamacın dibindeki gazinoya doğru ilerledi. İyice düşünebilmesi için oturması ve biraz dinlenmesi lâzımdı. Oturdu, bir çay içti. Sonra kalktı. Elleri belinde « gitsem mi gitmesem mi » diye bir müddet düşündü. Sonra karta bakarak garsona Özdemir Beyin adresini sordu. Müteredit adımlarla garsonun tarif ve işaret ettiği yokuşu tırmanmağa başladı. Biraz gidince tekrar zihni karıştı. Karısının yaptıklarını; « gidemem halacığım beni terkeden karının peşinden » dediğini düşündü. Bunları düşündükçe dimağı istop ediyor, fakat, kuvvetli bir motör gibi, pat pat çalışan kalbi onu ileriye doğru sürüklüyordu. Böylece yüksekte, Boğaza hâkim bir yerde bulunan eve yaklaştı. Terlemişti. Eli şakağında inceden inceye düşündükten sonra gitmekten vazgeçerek geri döndü, birkaç adım yürüdü, tekrar geriye çarkederek eve doğru ilerledi. Özdemir Beyin tayin ettiği saat gelmişti. Nihayet ne olursa olsun dedi; gemi azıya alarak içeri daldı. Beyle karısı

çok sevindiler; Haptuk'u baş sedire oturtular.

- Kızımız bir çocukluk yapmış.

- Bir daha böyle şeyler olmaz inşallah, diyerek özür dilediler. Plânın tatbik saati yaklaşıyordu. Komşudan Zennes çağrıldı. Annesi Haptuk'un geldiğini hiç söylemedi. Ana kız denize karşı büyük odada, kayın pederle damat bu odaya bitişik küçük odada idiler. Banyoya bu küçük odadan geçiliyordu.

Özdemir Beyin sırtında uzun tüylü bir gocuk, Haptuk'un omuzlarında geniş ve beyaz bir yamçı, beş adım aralıkla, Zennes'in geleceği kapıya karşı, şöyle dimdik durdular.

Bey büyük odadan işitilmiyecek bir sesle Haptuk'a :

- Gayet ciddi ve hareketsiz duracağız, kıyamet kopsa hiç aldırılmıyacağız, dedi. Bunlar Bu şekilde sessizce tertiplenirken banyo ateşinin çıtır çıtır yandığı, suyun fokurtu ile kaynadığı işitiliyordu.

Hanifet Hanım manâlı manâlı üç defa öksürdü. Sonra kızıyla konuşmağa başladılar:

- Çabucak athıver kızım.

- Üstüme birşey alayım anne.

- Hadi hadi istemez, ben sana havluyu getiririm, banyo soğumasın, derken Zennesi çırılçıplak orta odaya itiverdi; iki oda arasındaki kapıyı sürmeledi. Zennes babasıyla kocasını, put gibi karşısında görünce neye uğradığını anılamadı. İnce bir çığlık koparak banyonun kapısına yüklendi. Fakat Bey, daha önce, bu kapıyı kilitlemiş, anahtarını kocuğunun iç cebine koymuştu. Kız bu defa anneciğimi diye feryat ederek orta kapıya koştu. Bu kapı da annesi tarafından sürmelenmişti. Bey ve Haptuk, ibret gözüyle cehennem levhalarını seyreden Dante ile Virjil gibi sessiz ve hareketsiz duruyorlardı. Odada içine girilecek, arkasına saklanılabilecek en küçük bir eşya bırakılmamıştı. Zavallı Zennes, bu vaziyet karşısında ne yapacağını şaşırdı. Sür'atle babasıyla kocasının etrafında dönmeğe başladı. Gözle takip edilemiyordu, arzın karnını şişiren bir sür'atle dönüyordu. Akli başından gidecek, bacakları çarpılacaktı. Ellerinin parmakları kâh babasının kocuğuna, kâh Haptuk'un yamçasına dokunuyordu. Sonra yalnız kocasının etrafında dönmeğe başladı. Artık sesi

çıkamaz olmuştu; döndükçe hızlanıyor, hızlandıkça dönüyordu. Güneşli dünya, şimdi onun için karanlık ve darmadağın bir kaos haline gelmişti. Korkunç bir sür'atle hiç durmadan dönüyordu. Düşse tuzla buz olacaktı. Nihayet Haptuk'un eteklerine sarıldı; birdenbire durmak mümkün olmadı. Vücudu yerlerde sürüklenerek bir kaç devir daha yaptı. En sonunda güçlkle doğruldu, kocasının yamçası altına sığınarak gül vücudunu babasından sakladı. Başı dönmüştü, tekrar yerlere düşmemek için sınıksı kocasının beline sarıldı. Yalnız dağınık saçlı başı dışarda idi.

Özdemir Bey kızına dönerek :

- Namuslu kızım görüyorsun ki sen bana namahremsin, dedi, kocan senin her şeyindir. Onun sözlerinden çıkma. Eğer bir daha kocanı ve yuvanı terke edecek olursan kızım değilsin, seni konağıma almayacağım.

Zennes, babasının bu kat'i nasihatlerini dinlerken kollarını kocasının beline kenetlemiş küçük bir aralık olmasından korkarak narın parmaklarıyla sınıksı yamçının yakalarını tutuyordu. Heyecan ve korkudan büyüüp yer yer kapakları kıvrılan gözleriyle babasının yüzüne bakarak :

- Alma babacığım, haklısın babacığım, ben kocanın ne demek olduğunu şimdi anladım, dedi.

Özdemir Bey ilâve etti :

- Haydi güle güle yuvanıza gidin, ebediyen mes'ut olun...

Böylece Bey plânını tasarladığı şekilde tatbik etmişti, Fakat Zennes'in gözlerinin ârızası devam ediyordu. O hiç heyecana tahammül edemez olmuştu. En küçük bir heyecan ve korkuda, meselâ bir fare tıkırtısında, bir kurbağanın suya atlamasında göz kapakları hemen dışarıya kıvrılıveriyor, bütün güzelliği berbat oluyordu. Gözlerinin sakat kalacağından korkuldu ise de bir müddet sonra iyileşti. Zennes, bundan sonra taparcasına kocasına bağlandı, bir daha onun sözlerinden dışarı çıkmadı. Kocasının her sözünü Peygamber ve Tanrı sözü bildi.

İlk yıllarda çocukları olmamıştı. Sonra çoluğa çocuğa karıştılar.

S O N

3. III. 1948 : Samsun

Güneş Lekeleri

Yazan : **Fazıl Arısoy**
Lise Matematik Öğretmeni

Teleskopla, hatta bazı zamanlar renkli camlarla bile Güneşe bakıldığı zaman üzerinde ortası karanlık kenarları yarı gölge şeklinde bir takım lekeler görülmektedir. Esasen karanlık dediğimiz kısım dahi, yapılan ölçülere göre dolun aydan 4000 defa daha parlaktır. Lekeler GreenWich observatoryumunda her gün tetkik edilmektedir. Bunlar Güneşin orta kuşağı içinde görülmektedir. Şimdiye kadar Güneş kutupları civrında hiç bir leke gözetlenmemiştir. Lekelerin sayısı sabit olmayıp 11-12 yılda bir devirli olarak azalıp çoğalıyor. Yerleri de sabit değildir. Güneş ortasına doğru indikçe sayıları ziyadeleşmekte, kutuplara doğru yükseldikçe asgari bir değer olmaktadır. Bunlardan başka Güneşin alt yarısındakiler üst yarısındakilere nazaran ters yönde olmak üzere muazzam girdaplar gibi anaför yaparlar. Bir de ayrıca hep aynı tarafa doğru Güneşi bir baştan öbür başa kadar 14 günde kat etmek üzere müştereken kayma hareketleri vardır ki bundan Güneşin eksenini etrafında ortalama olarak 25-28 günde döndüğü sonucuna varıyoruz. Lekelerin ömürleri kısadır. Şimdiye kadar birkaç aydan fazla gözetlenenlerine raslanmamıştır. Genişlikleri yer çapının 20 katı kadar olanlarına tesadüf edilmiştir. Yapılan incelemelerde lekelerin hidrojen anaförleri ile çevilmiş ve gayet kuvvetli bir manyetik

olana malik oldukları sonucuna varılmıştır.

Lekelerin dış sebepleri pek anlaşılmamakla beraber Güneş bünyesindeki tahavvülattan ileri geldiği muhakkaktır. Bunları Güneş içinden fıskırana maddelerin kraterleri gibi tasavvur edenler vardır.

Lekelerin sayısının azami olduğu anlarda Güneş yüzüne dik olarak çıkan manyetik kuvvet hatları atmosferimize dahil olduğu vakit yerdeki manyetik saha üzerinde ve atmosferin elektrikiyetinde değişiklikler olmaktadır ki biz bu olaya manyetik fırtına diyoruz. Manyetik fırtınalar ekseriya Güneş lekelerinin fazla olduğu anlara tesadüf etmektedir. Tam bu zamanlarda Güneş üzerinde bize doğru çevrilmiş büyük lekeler görülüyor. Lekelerin ömürleri kâfi gelirse 27 gün sonra bir manyetik fırtınanın daha olacağı aşîkârdır. Zira bu müddet zarfında Güneş kendi eksenini etrafında bir defa dönmüş ve bize nazaran evvelki durumuna aalmış olacaktır.

Güneş yere santimetre kare başına ortalama olarak 1,94 kalori gönderir. Bu miktar lekelerin çok olduğu zamanlarda 1,96 az olduğu anlarda 1,92 değerlerini almaktadır. Şüphesiz bu hâl iklim üzerine de tesir edecektir. Lekeler azami olduğu vakitlerde atmosferimizdeki su buharı miktarı da fazlalaşmaktadır.

Amerikan astronomlarından Douglass Birleşik Amerika ormanlarında ömürleri uzun olan 500 pen fazla ağacın beden kesitleri üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Kesitte görülen iki müteakip çizgi arasının geniş oluşu o sene için ağacın iyi beslenmiş olmasına delâlet eder, prensibe göre ağaçların devirli olarak 11-12 yılda bir iyi beslediklerini tesbit etmiş ve bu yüzden de mükâfatlandırılmıştır.

Afrika'daki Alberta-Viktorya v.s. göllerinin devirli olarak kabarması ile Güneş lekeleri arasında sıkı bir bağıntı vardır. Amerika'daki istatistiklere göre zirai depresyonların beşte dördü Güneş lekelerinin azami olduğu anlara tesadüfetmektedir.

Diğer taraftan tıbbi istatistiklerde de arâzların şiddet kesbettikleri onların o/o 84 ü Güneş lekelerinin fazla olduğu günlere tesadüf ettiği görülmüştür. Anî ölüm vak'alarının Güneş lekelerinin fazlalaştığı 3-4 günlük bir zaman fasılasında ziyadeleştiği tesbit edilmiştir. Lekelerin çokluğunun sinir ve ruh üzerine de tesir ettiği anlaşılmaktadır. Hatta TchijeWski 1927 de daha ileri giderek tıbbi mecmualardan birindeki tavayında bu devreye rastlıyon cinayetler için Güneş lekelerinin çokluğunun esbabı muhaffefe olması fikrini ileri sürmüştür.

Umumî vefiyât bakımından Bordeu istatistikliğinde en kabarık kısımlar Güneş lekelerinin fazlalaştığı yıllara tesadüf ediyor, bu keyfiyet 30-Nisan 1932 de « Borden tıbbi mecmuası » nda yayınlanmıştır.

Paris observatoryumu direktörü Eselongon 1918 yılındaki Güneş lekelerinin çokluğu ile grip salgınının şiddeti arasındaki münasebeti işaret etmiştir.

HAYAT

Hayat bir bulanık su
Dibi görünmez
Hayat bir cami
Yılları aşsan
Görmek için yanaşsan
Mani olur buğusu

Hayat bir fırtına
Alev çeksen sırtına
Yine üşür, yine titrersin
Son deminde sen de erersin
Hayat denen muammanın sırrına

Mustafa güzeloğlu

YAZ GEGELERİ

Şuh yıldızlar yükl, geceler ılık
Sabır Rabbim sabır bakirelere,
Alev bir bilmere delikanlılık.

Mevsim geçimiyor kokudan, hazdan
Ok sarıldı yaya, kalbler sıcacık
Nefes nefes içtik başıboş yazdan.

Sevgili rüyayı ikiye böler,
Bir hayal anında bakar geceye
Havuzda açılan beyaz nilüfer.

Kemalettin Koç

İkinci dünya harbinin devam ettiği 1939, 1940 yıllarında da leke sayısının azami olduğunu burada işaret edelim. Şüphesiz bu hadiselerle Güneş lekeleri arasında müsbet bir münasebet olduğunu iddia etmiyoruz. İlmin ilerlemesi ile bu husus aydınlanacaktır. Şimdiden böyle bir iddiada bulunmak yersizdir. Aksi takdirde fazla cesaret göstermiş oluruz.

Çarşamba ve San'at

Yazan : Kemal Giritli

8/5/1948 günü Çarşambada açılan bir öeriyi gezdiğim zaman edindiğim intiba, bana san'at kelimesinin bu sergi evinde neyi ifade ettiğini, sanat ile bu eserlerin müeessirlerinin sanat ruhu hakkında bir kaç satır yazı yazmama ves'le oldu.

Mademki sanat kısaca ruhun madde içinde görünüşüdür. İşte gördüğüm bu eserleri yaratan ruhu burada okuyucularına tanıtmaya çalışacağım.

İnsanların hedefi, tabiatın kanununu durmadan sonsuzluğa yürümektedir. İnsan yaşamak için kendi varlığının unsurları ile kudretleri arasındaki muhalefeti kaldırmak, onları denkleştirmek zorundadır. Maddi hayat zaten zıt kuvvetler arasında bir boğuşmadır. Yaşayan mahlûk bu mücadele ile bu mücadelede kazanacağı zafer ile ancak kendisini devam ettirir. İnsanın maddi hayatında olduğu gibi manevi hayatında da bu kavga, bu mücadele devam ediyor. İnsanların saadeti tam değildir. Bu mücadelede aşamıyacağı engeller çoktur. İçinde tenakuzların silindiği, ahengin gerçekleştiği mntakaya ruhu çağıran büyük bir yol insanın önünde açılıyor! S a n a t!

İnsan ruhu san'at eserlerinde dinlenir, temayülleri ve ihtirasları yumuşatır, gözleri hasbi idrake alıştırır, düğünceleri ve hırleri bir ideale bağlı-

arak yükseltir. Bunu eserlerine bakarken yapıcılarında bulur ve görür gibi oldum. San'at kelimesi marifetin amele tatbiki demek olduğuna göre bir san'at eserinin meydana gelebilmesi için evvelâ marifet başta gelir. Bununla beraber ferdi marifet bir san'at eserinin doğmasında yeter değildir. San'at eserleri bir sosyete içinde yaşayan insanların estetik vicdanından doğduğuna göre Çarşamba kızlarının san'ata karşı istidat ve gösterdikleri marifet takdire lâyık olduğu kadar, estetik zevklerinin de ne kadar yüksek olduğunu bize isbat eder. Estetiğin mevcudiyeti ise, genişleyen san'at kültürü ve kızlarımızla güzellik zevkinin bütün şekilleri ile inkişaf etmiş olduğunu gösterir. İncelmiş zevklerle varlığın ve eşyanın orijinal cazibelerini takdir eden genç kızlarımız, tabiate yani Çarşambaya minnettardır. Gördüğüm eserler kızlarımızın hayatının inceliğini, güzelliğini bize göstermektedir. Her insan ameli olarak kendini en çok ilgilendiren ve en çok ihtiyaç duyduğu şeylere karşı temayül duyar. Bütün gayesi bir ev kadını olmak ve bütün saadeti yuvasında arayan kızlarımız için ise san'at mevzuu ve duyacağı temayüller bu saadeti kuracak, kuvvetlendirecek ve idame ettirecek konular olacaktır. İşte Çarşamba kızları güzel san'atların sükûti kısmının

ince işlerinde nakış ve el işi gibi her yuvayı ilgilendirecek olan bu işlerde başarı göstermekte ve iftihara lâyık eserler yaratmaktadırlar. Kızlarımız yaptıkları ve idrak ettikleri mevcudat ve eşya ile bu tecazüpün bedii istigrakta esash rol oynamaya başlıyan gençler, şahsi hayatları ile eşyayı canlandırır. Kökünü Ortaasyada aramaklığımız icap eden ev süslemek ve dekor zevki halâ bütün inceliği ile ruhlarında yaşamaktadır. Bir milletin san'at alanındaki yaratıcılığını gösterecek en kuvvetli delil mazidir. Mazide Türk san'atı üç kıtanın hangisinde hükümrân olmadı?

Türk san'at şekillerinin başlangıcını binlerce sene evvel mağaralarda, insanlığın ilk resim ve mimarlık deneyimlerinde görüyoruz. Menşei dini olan Totem olan hayvanın resmini her tarafta bol bol yapmış, bu Totemden olan sosyal zümrenin kudretini artırmak olmuştur. İslâmi devirde ise, hayvan ve canlı mahlûkun tasviri men edilince, Türk ırkındaki estetik ve sanat zevki nebati şekillerde bütün güzelliği ile gelişmiş fakat asla sönmemiştir. Bugün ise ya şekillerde bütün güzelliği ile gelişmiş fakat asla sönmemiştir. Bugün ise yavaş yavaş dini olmayan süjeler, dini süjelerin yerini tutmaya başladı. Bu tekâmül ise, yalnız dini hislerin zayıflamasından ileri gelmiyor san'atın sosyal vazifelerinin artık değişmiş olmasından, fikir faaliyetlerinin yavaş yavaş dinden ayrılarak bir birle farklaşmasının, ihtisas kazanmasından ileri geliyor. İnsanlığın ilk zihniyeti çözülmüş ilk devirlerde bütün kıymetlerdeki birlik ortadan kalkmıştır. Fakat, san'atın bu istiklâl ve ayrılma tekâmülü neticesi, bir kızın sos-

yal muhitin şartlarından aykırı hareket edebileceğini sanmamalıdır. Irkın, karakterin ve hatta iklimin san'at eserleri üzerinde tesiri şüphesiz mevcuttur. Yukarıda da belirttiğim gibi san'at eserinin yaradılışında iki eimen hakimdir. Süje, obje, yani dış muhit iç muhit. Dış muhit olan Çarşamba evvelâ tabiat güzelliği bakımından zengin ve zümrüt gibi yeşilliğiyle, emsalsiz mevcuniyetiyle sinesinde barındırdığı insanları yaradıktan kendine çekmekte onları kendine bağlamaktadır. Bu güzel yurt parçası kendisine çekmesini bildiği kadar, onlara mürebbiyelik vazifesinde yapmakta ve onları kendi güzelliğini tanıttak şekilde yetiştirmektedir. Onu tanıyan, onu sever. Onu seven ise yükselir, her şeyi her istidada gelişir. Ona bağlı olan asla geri kalmaz yeşillik ne demek olduğunu, onun hasretini çekmemek için öz yurdunu terk eden, Türk milleti pek iyi bilir. Yeşillik onun için her şey demektir. Bu yeşilliği yaratan iklim ve toprak ise yalnız bitki örtüsü bakımından zengin değildir. Bu toprak her şeyi yetiştirmeye kadirdir. Tabiate ona bağlı doğup büyüyen Çarşamba kızları şüphesizki bu emsalsiz güzel muhit içinde estetik zevkleri yüksek ekseri günleri sisli ve yağışlı geçen bu diyarın kızları tabiidirki hassas ve ince ruhlu olacaklardır. İnce bir ruh ise her cihetten narin nahif bir vucut-a bulunur. Narin bir vücudun ince parmakları ise neler yapmaya mukolamaz. Evinde çocuğunu müşfik kalbi ile, yorulmak bilmez enerjisi ile büyütürken, yemeğini kendi kadar nefis yapar. Okulda aynı parmaklar aynı maharetle kalem tutar ve ondada üstün başarı gösterir. O parmaklara ne havale edilirse muhakkak harikalar ya-

ratır. Zaten bütün Türk kızları böyle değildir. Güzel yurdumuzun bir göz bebeği sayılan şirin Çarşambamızın müstesna kabiliyetleriyle yalnız biz Çarşambalılar değil, bütün millet iftihar duyabilir.

Sergiyi gezip görenler yapılan eserleri tetkik ettikleri zaman bu eserlerde ruhun, madde ile olan ahengini bıraktığını, kendi içine çekilip gerçek ahengi kendi deruni aleminde bulduğunu ve hassaların dünyasında kendisini tatmin edilmiş bulmayan ve kendisinde daha yüksek bir ideal arayan ruhun bu gelişimi, bu sergideki eserlerin esas prensipidir. Bu eserler o kadar güzeldir ki, her hangi bir şey bu güzelliği ifade edemez. Güzellik kelimesinin tarifini hatırlıyacak olursak yapılan işlerde renklerin kesafeti, çizgilerin intizamı, renk ve şekiller arasındaki ahenk fiziki hassasiyetimizi, zekâmızı ve yüksek temayüllerimizi tatmin etmektedir. Hasselerimizin, fikrimizin ve kalbimizin beraberce tatmin edildiği ve çeşitli hazlar arasında samimi bir bulul olduğu içindir ki bu eserleri güzel diyebiliriz. Hem güzel, hem zarij olan bu eserler, geniş bir muhayyilenin, olgun bir zekânın, yüksek istidatların temerküz ettiği Çarşamba kızlarının yapabileceği eserler olabilir. Samsuna nazaran Çarşambalıların bu üstün başarılarının tek sebebi, burada muhitin genç kızlarımızı dışarıya çekmeyiştir. Onları çeken tek cazibe varsa o da evlerine karşı olan düşkünlük ve bağlılıklarıdır. Kıymetli öğretmenleri Hanife Zambağın da takdirden kendilerini alamadıkları-

GELMEDİN

Sen ki yabancı ufuklarda mesutsun
Nasibi inkisarmış ruhumun, ne demeli ?
Yüreğim söyle seni, söyle nasıl unutsun ?

Bekledim gelmedin yine bu yaz da
Gözlerim yollarda yüreğim yas da,
Hasretin içimde bir derin sancı
Bu yerde ruhumla her şey yabancı
Tahammül haddini aştı kederim,
Senden uzaktayım çok derbederim;
Birikmiş bir nağme içimde sesin
Rüzgâra bürünmüş ılık nefesin
Gözlerin karşımda bir kıvılcım,
Yadıma geldikçe yanyor içim.
Ne yazık her zaman inandım sana;
Çok acı çekti bu inanç bana.
İnkisar edemem varmıyor dilim,
Dua etmeğe de kalkmıyor elim.
Dönersen, bu hüsrân sona erecek
Yoksa ızdırabım ömrüm sürecekt.

F. A.

nı ve Çarşamba kızlarının temiz ve ince işlerde diğer gezdikleri muhitlerdeki kızlardan çok üstün olduklarını yaptıkları itiraflarındanda ayrıca memleketimiz namına gurur duyduk. Yetişen ve öğrenen genç kızlarımızı ve onları yetiştiren öğretmenleri Hanife Zamcağı durada bütün Çarşambalılar namına tebrik eder ve kendilerine memleketimize karşı gösterdikleri iltifattan dolayı ayrıca teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

SAMSUN HALKEVİ HABERLERİ

19 Mayıs Gecesi :

Eşsiz Atatürk'ün, Türk istiklâlini kurtarmak içinde Samsun'a ayak bastığı günün derin ve kıymetli hatırasını anmak üzere eviniz salonunda bir program tertip edilmiştir. Programa saat 21 de başlandı. O gece Halkevi Başkanı Ali Sırrı Günday kısa bir konuşma ile geceyi açtı. Bundan sonra Evimizin Tarih ve Müze kolu başkanı Kâzım Dilçimen 19 Mayıs 1919 da ve bu tarihe itekaddım eden yıllardaki Türkiye'nin genel durumunu tarih ve politika yönünden açık bir ifade ile belirtti. Atanın Samsun'a hareket etmek için yaptığı hazırlıkları ve Samsuna ikinci defa gelişinde belediyede irat buyurduğu nutku okuyarak konuşmasını bitirdi.

Sıra çok genç ve ateşli bir öğrenci olan Ali Rıza Akdemir'e gelmişti. 19 Mayısın manası hakkında ve kendi hazırladığı konuşmayı heyecanlı bir eda ile okudu ve çok alkışlandı. Bu müteakip şiirler okundu. Saz birliğinin halk türkülleri, mandolin birliğinin canlı konseri büyük takdirlere mazhar oldu. Program Atatürk'ün onuncu yıldönümüne ait filmi gösterilerek sona erdi.

Fakat Türk milletinin, bilhassa Türk gençliğinin en kutsal bayramının semboli olan bu gecede sayın Samsun valisinin Halkevimizi şereflendirmemesi herkesçe bir üzüntü olmuştur.

Dergimizin hikâye müsabakası :

Dil—Edebiyat kolunun açtığı hikâye müsabakası 22 Mayısta sona erdi. Gönderilen 12 hikâye 26 Mayısta Dil Edebiyat komitesi tarafından incelendi. Hikâyeler genel olarak istenilen olgunlukta (bilhassa teknik bakımından) olmamakla beraber mevcutlar arasında birinciliği Samsun Lisesi Edebiyat A bölümü öğrencilerinden Mustafa Güzeloğlu'nun yazdığı (Öldüren Âşk) hikâyesi, ikinciliği de Ortaokul 3 üncü sınıf öğrencilerinden Ali Rıza Akdemir'in (Bir düğün gecesi) adlı hikâyesi kazanmıştır. Bu hikâyeler 93 sayılı Temmuz sayımızda yayınlanacaktır.

Almanca kursu :

Birinci döresini bitiren kurs yaz mevsimi dolayısıyla 31 Mayısta sona ermiştir. Kurslara 1 Eylül 943 de yeniden başlanacaktır.

Sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden : **Nurettin Atasoygill**
Basıldığı yer : İl Matbaası - Samsun

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden

Nurettin ATASOYGİL

Basıldığı yer İl Matbaası - Samsun

Abone şartları : Yıllığı 360 kuruştur

Nushası 30 kuruştur.

B Ü Y Ü

Gençlik, Gönül, Aşk şiirleri

Yazan : Celâl Çumralı Samsun
Halkevinden alınabilir. Fi. 75 kş.

Kırk Dalganın Suyu ve Kırk Çakıl

Yazan : Celâl ÇUMRALI

En güzel yurt hikâyeleriyle
doludur. Fiyatı 100 kuruştur.

ŞAİRLER KONUŞUYOR

Yazan : **Kemal YENER**

Eski edebiyatımızın en değerli şairlerini kendi ağızlarından
anlatan bir eserdir. Fiyatı 100 kuruştur.

Bir Gecenin Masalı

Arkadaşımız Fazıla Atabek tarafından
çıkarılmış olan bu eseri bütün
okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Halkevi Sineması

Senenin en güzel filmleri
gösterilir. Ses ve projeksiyon ga-
yet temizdir.

30 Kuruş